

Vormen van *Hieracium* sect. *Tridentata* in Nederland (tabel uit Zahn 1935)

1. Omwindsel klein, (7-)8-9(-10) mm; omw.bl. onregelm. aanliggend, in weinig rijen, tamelijk smal, stomp-spits, grijsig of donkergroen (rand grijs-vuilgroen); stengel vaak hol, soms phyllopod; bladeren tamelijk slap (maar soms ook stevig), vaak met 3-5 grote of zeer lange tanden aan elke kant (grex *Tridentata*)..... 2
1. Omwindsel groot, 9-11(-12) mm; omw.bl. regelm. in meerdere rijen, vrij breed, driehoekig-lancetvormig, meest ± stomp, groenzwart tot donker, na het drogen tot zwartig; stengel meest vol, hypo- tot meestal a-phyllopod; blad stevig, zwak tot sterk getand (grex *Rigida*) 10

grex *Tridentata*

2. Stijlen donker..... 3
2. Stijlen geel 6

stijlen donker

3. Stengel tenminste onderaan sterk behaard 4
3. Stengel (en meestal ook de bl.) ± sterk verkalend..... 5

4. Hoofdjesstelen en omwindsel verspreid (-matig) beklierd en behaard, omw. zwak tot tamelijk rijkviltig, onderste st.bl. ca. gesteeld, elliptisch of langwerpige-lancetvormig, ca. gesteeld, de bovenste lancetvormig en wigvormig zittend, bovenste bladen verkalend, overige tamelijk sterk behaard..... *tridentatum*¹²

4. Hoofdjesstelen slechts met vilt, omw. zonder sterharen en zeer verspreide haren en micro-klieren, onderste st.bl. groot, breed ei-lancetvormig, de meeste toegespitst, hoger snel kleiner, met afgeronde voet, alle bladen a.d. rand en op rugzijde nerf rijk behaard *megachaetoides*

5. Hoofdjesstelen armharig, zonder klieren *euconspicuum*
5. Hoofdjesstelen tot verspreid behaard, matig beklierd *pseudolancidens*

stijlen geel

6. Bladeren zeer smal, lang..... *coronopifolioides*
6. Bladeren breder, breed lancetvormig tot elliptisch lancetvormig..... 7

¹ De var. *gratiosum* (= *H. gratiosum* Dahlst.) met smal langtandige bladen, hoofdjesstelen alleen met vilt, omwindsel zwartig, soms viltig, met haren en/of klieren is 1x vermeld van Doorn; zie voor afbeelding Schou 2001

² De var. *polyphyllum* wordt door Van Soest vermeld voor NL; Sell & Murrell (2006) beschouwen dit taxon conspecific met de Britse *H. calcaricola* (F. Hanb.) Roffey.

7. Klieren op omw. matig tot rijk, niet of weinig behaard macranthelophorum
7. Klieren en haren op omw. weinig tot matig 8
8. Omw. zonder of met weinig sterharen..... pseudoconspicuum
8. Omw. tamelijk tot zeer rijkviltig..... 9
9. St. tussen de onderste bladeren tot ruwharig, bovenaan armharig; onderzijde bladeren verspreid behaard (dichter op de nerf), breed lang-lancetvormig, met kleine tandjes en daarbij met 3(-5) tamelijk korte en brede tanden, de bovenste bladeren overgaand in gewimperde bracteeën brevihirsutum
9. St. dicht ruwharig; onderzijde bladeren zeer rijkharig, zeer breed- tot ei- of rhombischlancetvormig, sterk, soms lang getand..... trachybiium

grex *Rigida*

10. Bl. gevlekt..... rhenoprovinciae
10. Bl. ongevekt..... 11
11. St.bl. hooguit 10(-16) 12
11. St.bl. talrijker tot zeer veel (zie echter *mixopolium* (15))..... 14

weinig bladeren

12. Stijl geel-geelbruin subgracilipes
12. Stijl donker 13
13. Middelste en bovenste bl. breed tot afgerond zittend, stbl ca. 10, kort en spits gezaagd, onderkant behaard; hoofdjesst. slechts met sterharen, omw. arm en klein beklieerd, niet zelden met enkele haren ovalescentiforme
13. Hooguit de bovenste bl. afgerond, de rest wigvormig a.d. voet, elliptisch-lancetvormig, met krachtige tanden, onderste dicht bij elkaar, gesteeld, daarboven slechts 4-5, omw. matig behaard, verspreid beklieerd en met dichte sterharen (LET OP: VAN SOEST NOEMT VOOR DEZE SOORT GEEL-BRUINE STIJLEN, HETGEEN PLEIT VOOR EEN COUPLET SAMEN MET SUBGRACILIPES!) oudemansii

veel bladeren

14. Pseudo- tot hypophyllopod..... 15
14. Aphyllpod 17
15. Omw. matig tot rijkvlokkig (bladeren 6!-15) mixopolium
15. Omw. niet, of slechts onderaan zwak vlokkig..... 16

16. Omw. haarloos *hypodasyphyllum*
 16. Omw. behaard, hoofjesstelen duidelijk behaard *asperatum*
17. Omw. met verspreide tot matig talrijke haren en klieren 18
 17. Omw. (vrijwel) geheel zonder haren en klieren, of beide slechts zeer verspreid 25

omw. duidelijk met haren en/of klieren

18. Stijlen blijvend geel 19
 18. Stijlen donker (soms in het begin van de bloei geel) 22

stijlen geel

19. St. slechts in onderste deel ietst behaard tot ruwharig, omw. met weinig of geen sterharen 20
 19. Gehele st. ruwharig, omw al of niet met sterharen, met haren en klieren *pictaviense*

20. Bladtanden tot in de bovenste bladhelte, bladeren elliptisch tot ei-lancetvormig 21
 20. Bladtanden slechts in de onderste bladhelte, bladeren langwerpig tot smal-lancetvormig, hoofjesstelen alleen met sterharen of een enkele haar of (korte) klier, omw. met verspreide korte klieren en haren *acrifolium* (b. *oligodontum*)

21. Hoofdjesstelen slechts met sterharen of bovenaan iets bekleerd, omw. vrijwel altijd haarloos, arm tot verspreid bekleerd *laevigatum*³
 21. Hoofdjesstelen niet of arm bekleerd, verspreid behaard, omw. arm tot matig behaard en bekleerd *macrodontophyllum*

stijlen donker

22. Omw. slechts met duidelijke klieren (zelden met een enkele haar), hoofdjesstelen met sterharen en verspreide klieren, zelden met een enkele haar *levigans*
 22. Omw. met klieren en (vaak verspreide) haren 23
23. St.bladeren meestal minder dan 15 (7-15(-25)), smal, lancetvormig of smaller *rigidum*
 23. St. bladeren meestal meer dan 15 (20-25(-40)), elliptisch tot lancetvormig 24
24. St. bladeren elliptisch tot breed lancetvormig, onderste kort meertandig, stomp, breed gesteeld of versmald zittend, hogere versmald zittend, met 3(-4) grove korte of langere tanden, daarbij met enkele kleinere tandjes, middelste gezaagd *weveri*

³ Zahn noemt voor Schaeberg ook nog *auristylodes* die van *laevigatum* verschilt door de lancetvormige bladeren die kort getand zijn; de bloemen zijn vaak ingerold

24. St. bladeren lang, breed lancetvormig tot lancetvormig, kort tot zeer lang toegespitst, met 3-5 lange, deels bredere en stompe, deels smalle en spitse, vaak uitgetrokken tanden en daarbij met kleine tandjes**lancidens**

omw. vrijwel zonder haren en/of klieren

25. St. bladeren ca. 15, groot, langzaam kleiner wordend, elliptisch tot ei-lancetvormig, toegespitst, versmald zittend, de bovenste breed afgerond zittend, alle met 3-4 grove tanden**wachterianum**

25. St. bladeren 15-40, onderste lanwerpig-lancetvormig, hogere veel kleiner, breed lancetvormig tot lancetvormig, ca. toegespitst, met kleine tandjes of kort en spits gezaagd, zelden met iets langere, smalle tanden, vaak met gedraaide spits en omgerolde rand.....**perrigidum**